

Програмові вимоги з вибіркової дисципліни «Європейський конституціоналізм»

(для студентів II курсу спеціальності «081 Право» ОПП МЄП на 2022-2023 н.р.)

Основні етапи формування сучасного європейського конституціоналізму.

Джерела античного періоду та роль елліно-римської спадщини.
Християнська традиція: Томас Аквінат, концепція свободи волі. Германське право: традиція, принцип дорадчості монарха, зародження конституційного контролю. Англійська конституційна традиція: Magna Charta, парламентаризм та судовий конституційний контроль. Американський конституціоналізм і його вплив на європейський конституціоналізм: республіканізм, поділ влади, судовий конституційний контроль і федералізм. Український Конституціоналізм: договори і установлення 1710 р., деконцентрація влади, муніципалізм, народовладдя.

Засади та основні доктрини конституціоналізму.

Загальна характеристика справжньої історії конституціоналізму. Значення епохи Нового часу і Просвітництва, (XVII–XVIII століттях), коли внаслідок революційних подій у країнах Європи відбувається крах абсолютистських монархічних режимів та формуються провідні засади сучасного конституціоналізму, основу яких становлять природні, невідчужувані права людини та теорія і практика обмеженого ними конституційного правління.

Ідеї доктрини природного права, зокрема трьох її складових – свободи, рівності і власності – склали фундамент, на якому ґрунтується доктрина і

практика сучасного конституціоналізму. Ці ідеї знайшли своє відображення у працях багатьох прогресивних мислителів Нового часу та Просвітництва, а також у перших конституційних актах англійської, американської та французької революцій.

Європейський парламентаризм, як основа конституційних систем правління.

Європейський парламентаризм, як основа конституційних систем правління. Доктрина конституціоналізму. Існування у державі конституційної системи правління заснованої на ідеях верховенства права, демократії та обмеженого правління. Європейські моделі конституціоналізму - конституційні системи правління. Модель гнучкого поділу державної влади, що передбачає широкі повноваження законодавчої влади по формуванню уряду та контролю за ним. Взаємодія між вищими органами влади, як зміст Європейського парламентаризму.

Європейський парламентаризм. Механізми взаємодії національного парламентаризму з міждержавними механізмами народного представництва. Міжпарламентська Асамблея Ради Європи та Європейського Парламенту (Європарламент) у рамках Європейського Союзу (ЄС). Національні конституційні принципи держави, принципи дотримання демократії, верховенства права та захисту прав людини на міжнародному рівні. Встановлено, що парламенти більшості європейських держав вдаються до постійної взаємодії, яка згодом зумовлює створення потужних міжнародних організацій. Міжпарламентські органи є унікальними форумами міжнародної співпраці й саме вони являють собою сучасний європейський парламентаризм. Європейські міждержавні моделі парламентів. Основні характеристики парламентів, зокрема: організація та структура парламентів; законодавчі функції парламенту; фінансові повноваження парламенту; механізми парламентського

контролю; повноваження парламенту в зовнішній політиці. Доведено, що однопалатні національні парламенти, які є традиційними для багатьох європейських країн, стали основною моделлю для міждержавних парламентів. За своєю суттю структура міжнародних парламентських установ та організація запозичені з класичного національного парламенту. Відмінності між національними парламентами. Парламенти сучасного розвитку та еволюції європейського парламентаризму. Обмеження європейських парламентів в своїх повноваженнях, щодо законотворчих – міждержавні представницькі форми значно відрізняються від національних парламентів, і тільки Європарламент нині має досить широке, але, звичайно, обмежене коло повноважень щодо ухвалення обов'язкових до виконання рішень. Принципи діяльності, міждержавних представницьких органів. Поширення принципів демократії, верховенства права та недискримінації. Яку роль відіграють: Європарламент у ЄС у взаємодії з національними парламентами. Лобіюванні процесів європейської інтеграції. Роль національних парламентів у просуваннях та ефективному поглибленні процесів європейської інтеграції у взаємодії з Європарламентом. Сучасний етап розвитку та еволюції європейського парламентаризму, як істотний внесок у розповсюдження та розвиток демократії в усьому світі з урахуванням національних особливостей та історичного досвіду.

Права людини і основоположні свободи як межі діяльності держави.

Міжнародні стандарти прав та свобод людини і громадянина та їх співвідношення із національним законодавством. Загальна декларація прав людини (1948) - завдання, до виконання якої повинні прагнути всі народи і держави (Преамбула Декларації); Міжнародний пакт про громадянські та політичні права (1966) та факультативні протоколи до нього; Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права (1966); Європейська конвенція про захист прав та основоположних свобод (1950), ратифікована Україною 17.07.1997 року і набула чинності 11.09.1997 року. У сукупності

ці акти утворюють так звану Міжнародну хартію прав людини. Стаття 9 Конституції України (1996 рік).

Поняття прав і свобод. Права людини і права громадянина. Класифікація права людини за періодами їх виникнення. Класифікація прав людини за сферою їх існування. Особисті (громадянські) права. Політичні права. Економічні права. Соціальні права. Культурні права. Класифікація прав за можливістю обмеження. Абсолютні права. Відносні права. Класифікація прав за способом реалізації. Колективні та індивідуальні права.

Статут ООН, Загальна декларація прав людини 1948 р., Міжнародний пакт про громадянські та політичні права 1966 р., Міжнародний пакт про економічні, соціальні та культурні права 1966 р.. Рада ООН з прав людин.

Верховний Комісар ООН з прав людини . Процедура 1235 . Процедура 1503. Комітет із прав людини. Комітет із економічних, соціальних та культурних прав. Комітет із ліквідації дискримінації щодо жінок . Комітет із прав дитини. Комітет проти катувань. Комітет із ліквідації расової дискримінації.

Управління Верховного Комісара ООН у справах біженців (УВКБ ООН)
Діяльність статутних органів Ради Європи в ділянці захисту прав людини.
Конвенція про захист прав людини та основоположних свобод 1950 р..
Європейський суд із прав людини: юрисдикція та процедура звернення.

Виконання рішень Європейського суду з прав людини в Україні .

Європейська соціальна хартія (переглянута). Комітет Ради Європи проти катувань. Діяльність ОБСЄ в ділянці захисту прав людини Бюро з прав людини та демократичних інститутів, Комісар у справах національних меншин) .

Народний суверенітет.

Народне представництво і суверенітет. Природа представницького мандату. Право на спротив тиранії. Парламентаризм і парламентський

контроль. Поділ влади. Форма правління. Державний устрій. Зародження та розвиток теорії народного суверенітету в історії політико-правової думки.

Конституювання правової теорії народного суверенітету та її модифікації. Ідея народного суверенітету в українській політико-правовій думці кінця XIX – першої чверті XX століття. Сучасна правова доктрина народного суверенітету та її моделі. Сутність народного суверенітету та його визначення в теорії права та держави. Співвідношення народного суверенітету і державного суверенітету. Народний суверенітет та права людини. Народний суверенітет та громадянська правосвідомість. Народовладдя в механізмі реалізації публічної влади. Безпосереднє народовладдя та основні форми його реалізації. Представницька демократія як засіб реалізації народного суверенітету. Особливості реалізації принципу народного суверенітету органами публічної влади в умовах демократичної трансформації. Місцеве самоврядування: правова природа, поняття та принципи. Територіальна громада як основа місцевого самоврядування. Функції та повноваження місцевого самоврядування в контексті реалізації принципу народного суверенітету. Розвиток місцевого самоврядування та децентралізація влади як необхідна умова зміцнення демократії та реалізації народного суверенітету в Україні. Громадянське суспільство як правове середовище формування та забезпечення інтересів та потреб людини. Інституційні форми реалізації громадянським суспільством народного суверенітету. Організаційно-правові засади впливу громадянського суспільства на публічну владу.

Міжнародно-правові стандарти функціонування громадянського суспільства та проблеми їх імплементації в Україні.

Судовий конституційний контроль.

Форми звернень до Конституційного Суду України : конституційне подання та конституційне звернення. Суб'єкти права на звернення до Конституційного Суду України. Відкликання конституційного подання (звернення).

Види проваджень (усне та письмове). Відкриття конституційного провадження . Підстави відмови у відкритті провадження. Підготовка справи до судового розгляду. Форми діяльності Конституційного Суду України: засідання, пленарне засідання. Учасники конституційного провадження, їх права і обов'язки. Процедура розгляду конституційного подання (звернення) колегією суддів. Рішення, що ухвалюються колегією суддів . Порядок розгляду справи на пленарному засіданні Суду та винесення рішень. Окрема думка судді Конституційного Суду України.

Юридична сила рішень та висновків Конституційного Суду України. Верховенство рішень Конституційного Суду України як гарантія їх виконання. Остаточність, неоскаржуваність і обов'язковість рішень Конституційного Суду України. Перегляд рішень Конституційного Суду України за нововиявленими обставинами.